

ΚΡΙΤΙΚΕΣ / ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

ΚΑΤΙΑ ΑΡΦΑΡΑ

Δημοσιογράφος

Κώστας Γραμματόπουλος

Τα «εγκεφαλικά χρώματα» του τοπίου

Της Κάτιας Αρφαρά, από "ΤΟ ΒΗΜΑ", 5 Νοεμβρίου 2005.

Τα πρώτα μυστικά της τέχνης της «γραφής» πάνω σε μαλακή επιφάνεια με εγχάρακτη γραμμή ο Κώστας Γραμματόπουλος τα έμαθε στο εργαστήριο του Γιάννη Κεφαλληνού στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, παραμονές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ήταν εκεί που πρωτόπιασε στα χέρια του τα χειροποίητα γιαπωνέζικα χαρτιά και ανακατεύτηκε με τις πλάκες για το μελάνωμα, τις γυάλες με το νιτρικό οξύ και τις πορσελάνινες λεκάνες για τις οξειδώσεις, τυπώνοντας μάλιστα τη δύσκολη χρονιά του '40 αφίσες «εθνικής σκοπιμότητας» μαζί με τη Βάσω Κατράκη και τον Τάσσο Αλεβίζο. Στην αρχή τότε της τρίτης δεκαετίας της ζωής του, με τη χαρακτηριστική να αγωνίζεται ακόμη να κατακτήσει την καλλιτεχνική αυτοδυναμία της, δεν ήταν δυνατόν να φανταστεί πως λίγα μόλις χρόνια αργότερα ο δάσκαλός του, «πατέρας» σήμερα της νεοελληνικής χαρακτηριστικής, θα φύλαγε κλειδωμένα στα συρτάρια του τα βραβευμένα έργα του μαθητή του, ο οποίος κατάφερε να «ορίσει» το λευκό χρώμα πάνω στο λευκό ατύπωτο χαρτί. Και όχι μόνο. Το 1959, 19 χρόνια μετά την αποφοίτησή του από την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, ο Κώστας Γραμματόπουλος θα είναι αυτός που θα διαδεχθεί τον δάσκαλό του στην έδρα χαρακτηριστικής η οποία είχε μείνει κενή από το 1957 και την οποία θα κρατήσει ως το 1985.

Το γεγονός ότι στα 84 χρόνια του σήμερα ο Κώστας Γραμματόπουλος είναι ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες χαρακτές καθιστά κάθε έκθεση που μας δίνει την ευκαιρία να επαναπροσεγγίσουμε το έργο του ιδιαίτερα σημαντική. Πόσο μάλλον όταν πρόκειται για δύο εκθέσεις που αφιερώνονται όχι μόνο στις χαρακτηριστικές αλλά και στις ζωγραφικές συνθέσεις του και διοργανώνονται πέντε χρόνια μετά τη μεγάλη αναδρομική έκθεση που παρουσίασε η Εθνική Πινακοθήκη. Ειδικότερα η αίθουσα τέχνης «Αστρολάβος-Πειραιά» εγκαινίασε την περασμένη Παρασκευή έκθεση ζωγραφικών έργων του καλλιτέχνη, τοπία τα περισσότερα μεικτής τεχνικής τα οποία θα διαδεχθούν στις 30 Νοεμβρίου 30 έγχρωμες Ξυλογραφίες του.

Επιστρέφοντας από το Παρίσι, όπου συνέχισε τις σπουδές του με κρατική υποτροφία, ο Γραμματόπουλος εκθέτει για πρώτη φορά στην Ελλάδα το 1958 στην γκαλερί «Σαρλά», το κοινό όμως έχει έρθει σε επαφή με τα χαρακτηριστικά του ήδη από τα χρόνια του '40, όταν χαράσσει για τη «Νέα Εστία» πορτρέτα σύγχρονων λογοτεχνών αλλά και όταν αναλαμβάνει την εικονογράφηση για το «Αλφαβητάριο Τα Καλά Παιδιά» του Οργανισμού Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων. Ο Γραμματόπουλος διαμορφώνει το μορφοπλαστικό λεξιλόγιό του στα τέλη της δεκαετίας του '50, σε μια εποχή όπου η ελληνική χαρακτηριστική γνωρίζει εντυπωσιακή άνθηση συμπορευόμενη με την αλματώδη ανάπτυξη της τυπογραφίας. Αποδεσμευμένος από το βιβλίο και έχοντας πλέον κατακτήσει απόλυτα τα τεχνικά μέσα του ο δημιουργός εγκαταλείπει σταδιακά τις ασπρόμαυρες Ξυλογραφίες και χαλκογραφίες και στρέφεται στις μεγάλες επιφάνειες όπου τα γαλάζια, τα γκριζα και τα γαιώδη χρώματα, «χρώματα εγκεφαλικά» σύμφωνα με τον Παντελή Πρεβελάκη, συναντούν τη σχεδιαστική δύναμή του και τη λιτότητα της φόρμας του. Η μορφή των έγχρωμων Ξυλογραφιών του καθορίζεται από έναν δικής του επινοήσης «λυρικό-αναλυτικό κυβισμό», όπως τον ονομάζει η επιμελήτρια της Εθνικής Πινακοθήκης Μαριλένα Κασιμάτη στον κατάλογο που συνόδευσε πριν από πέντε χρόνια την αναδρομική έκθεσή του, ο οποίος βρίσκει την πληρέστερη έκφρασή του τη δεκαετία του '70, όταν οι πλάκες από λειασμένο ξύλο αντικαθίστανται από τη φθηνή σανίδα, υλικό μαλακό που του επιτρέπει να κινηθεί με άνεση στον χώρο των μνημειακών, ασυνήθιστων στην τέχνη της χαρακτηριστικής, Ξυλογραφιών. Ο Γραμματόπουλος αντλεί συνήθως τη θεματική του από τον κόσμο της μυθολογίας και πρωτίστως από το ελληνικό τοπίο δίνοντάς μας, όπως γράφει χαρακτηριστικά η διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, μια «πρωτότυπη εκδοχή της νεότερης ελληνικής τοπιογραφίας», από την οποία δεν απομένει «παρά μονάχα το απόσταγμα της αίσθησης, της συγκίνησης, μετουσιωμένο σε αφηρημένες γραμμές, ρυθμούς και χρώματα». Η επιδεξιότητα με την οποία ο Γραμματόπουλος χειρίζεται το φως μέσα από το λευκό χρώμα προσδίδει στις συνθέσεις του ένταση δραματική αλλά και μια μεταφυσική διάσταση που έρχεται να εξισορροπήσει την «αταραξία» που σύμφωνα με τους θεωρητικούς της τέχνης διατρέχει το σύνολο του έργου του.

Η βράβεισή του το 1972 με το Χρυσό Μετάλλιο Χαρακτικής της Φλωρεντίας δεν είναι σήμερα παρά μία από τις διακρίσεις που συνόδευσαν τις συμμετοχές του καλλιτέχνη στις Διεθνείς Μπιενάλε Χαρακτικής αλλά και τις εκθέσεις που διοργανώθηκαν για το έργο του τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, την ίδια στιγμή που η ζωγραφική του συνέχιζε διακριτικά την πορεία της στο περιθώριο των πρωτοποριακών ρευμάτων. Η προσφορά ωστόσο του Κώστα Γραμματόπουλου στην ελληνική χαρακτηριστική δεν περιορίστηκε στο ατομικό του έργο. Συνεχίζοντας το παράδειγμα του δασκάλου του Γιάννη Κεφαλληνού θα «θρέψει» και αυτός με τη σειρά του στο εργαστήρι του τις δικές του γενιές χαρακτών, αλλάζοντας μάλιστα τον τίτλο «σπουδαστής» της Σχολής σε «νέος καλλιτέχνης». «Καλλιτέχνης» έλεγε στους μαθητές του «είναι κανείς από τη στιγμή που θα πιάσει το μολύβι στο χέρι του και σπουδαστής ως το τέλος της ζωής του».

artopos

cultura

MYRIOBIBLOS

musicale

OMI OMI OMI OMI
R U L E R

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

ECCLESIA